

- впроваджувати завдання на «критичне редагування» згенерованих ШІ текстів;
- акцентувати увагу на словниках сталих виразів та сервісах перевірки (наприклад, «Словник UA» або «Mova.info»);
- використовувати ШІ лише як допоміжний інструмент для генерації ідей, а не як фінальний лінгвістичний еталон.

Штучний інтелект є потужним, але нестабільним інструментом у підготовці іноземних студентів. Тільки через поєднання інноваційних технологій з фундаментальною філологічною експертизою викладача можна досягти високої якості мовної підготовки в умовах сучасної вищої школи.

Список використаних джерел:

1. Чумаченко Д. ШІ й освіта 2026: нові виклики та можливості для вищої школи в Україні. *Освіторія Медіа*. 2026. URL: <https://osvitoria.media>
2. Використання технологій штучного інтелекту в освітньому процесі: методичні рекомендації для викладачів мовних дисциплін. / Уклад. О. В. Семенов та ін. Київ : МОН України, 2025. 48 с.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Семененко І.Є.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мовної підготовки*

*Харківського національного автомобільно-дорожнього університету,
м. Харків, Україна*

Сьогодні, в умовах воєнного стану, спричиненого повномасштабною агресією, українська освітня система зіткнулася з безпрецедентними викликами, що перевіряють її на стійкість і здатність до адаптації. Заклади вищої освіти були змушені перейти до гнучких, переважно дистанційних форм роботи з метою збереження життя студентів і забезпечення безперервності навчального процесу. Незважаючи на успішне збереження функціональності, такий трансформаційний період особливо гостро вплинув на якість підготовки іноземних студентів.

Іноземні студенти, переважна більшість яких навчається на нефілологічних спеціальностях (медицина, інженерія, економіка), потребують не лише засвоєння професійних знань, але й інтенсивної мовної підготовки. Вивчення української мови як іноземної в немовних закладах вищої освіти завжди було пов'язане з проблемою обмеженої кількості навчальних годин.

В умовах воєнного стану, масової релокації студентів і переходу до онлайн-формату ці проблеми загострилися та набули якісно нових вимірів. Необхідним стає систематизація й аналіз специфічних проблем, які виникли в процесі мовної підготовки іноземних студентів саме в цей кризовий період, виявлення основних проблемних аспектів мовної підготовки та окреслення шляхів їхнього подолання для забезпечення формування іншомовної комунікативної компетентності іноземних здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану в Україні.

Із переходом до дистанційного навчання внаслідок глобальних криз науковці визнають, що модель викладання української мови як іноземної в нефілологічних ЗВО фактично перетворилася на інтенсивний курс, де критично зростає обсяг самостійної роботи [1, с. 41]. Успішне опанування мови в стислі терміни вимагає не лише переосмислення традиційних методик, але й урахування низки нових викликів.

До загальних проблем онлайн-навчання, які були актуальними й раніше, відносять обмежений час на мовну практику, відсутність можливостей для неформального спілкування, зниження рівня мотивації та проблеми самоорганізації [2, с. 25]. Однак, воєнний стан додав до цього процесу низку непередбачуваних та деструктивних факторів. У дослідженнях МОН України щодо стійкості системи вищої освіти в умовах війни зазначається, що ключовими загрозами є руйнування інфраструктури, масове переміщення учасників освітнього процесу та необхідність застосування гнучких технологій навчання [3, с. 56]. Ці фактори трансформували усталені методики, актуалізуючи пошук адаптивних і стійких рішень.

Аналіз сучасного стану мовної підготовки іноземних студентів у період воєнного стану дозволив виділити три найбільш критичні групи проблем, які необхідно враховувати при розробці нових методик, зважаючи на масову релокацію студентів за межі України.

Першою і найважливішою проблемою нам представляється психосоціальна дезадаптація та зниження когнітивної стійкості іноземних студентів. Незважаючи на фізичну безпеку за кордоном, значна частина іноземних

студентів перебуває у стані хронічного психосоціального стресу та дезадаптації. Це виникає внаслідок впливу низки чинників.

По-перше, це стан стресу від непередбачуваності, що викликаний невизначеністю щодо термінів відновлення очного навчання та майбутньої професійної підготовки в Україні.

По-друге – соціальна ізоляція та деконтекстуалізація, причиною чого є відсутність звичного для іноземних студентів соціального кола та студентської спільноти, а також вимушене перебування в культурному та інформаційному середовищі рідної країни, що не сприяє навчанню.

По-третє – це «криза онлайн-навчання» й інформаційне перевантаження: зниження концентрації уваги, втома від тривалого перебування перед екраном та загальне інформаційне перевантаження, що впливає на здатність до когнітивного навантаження, критично важливого для засвоєння нової мови.

Цей стан безпосередньо призводить до зниження мотивації та здатності до самоорганізації, що є однією з головних перешкод для якісної мовної підготовки.

Розглянемо цей фактор більш детально. Для іноземних студентів, які вивчають українську мову (особливо нефілологів), ці стани мають специфічні прояви. Криза онлайн-навчання є втратою «соціального клею», оскільки для іноземця мова країни, де він навчається – це не лише набір правил, а засіб виживання та адаптації. Дистанційний формат навчання створює такі бар'єри:

- відсутність лінгвокраїнознавчого занурення (студент перебуває в іншій країні, не чує живу українську мову на вулиці, у магазині чи в транспорті, що перетворює мову на «штучний об'єкт», що різко знижує мотивацію до її вивчення);
- комунікативна ізоляція (втрачається неформальне спілкування з носіями мови, де зазвичай долається мовний бар'єр, а онлайн-заняття часто є надто структурованими для «живої» розмови);
- культурний шок у цифровому просторі (студенту важко зчитувати невербальні знаки викладача та одногрупників через екран, що веде до непорозумінь та відчуженості).

Інформаційне перевантаження проявляється через подвійне навантаження, що створює певний когнітивний дисонанс, оскільки студент має одночасно засвоювати складний навчальний матеріал за спеціальністю та перекладати його з української мови, яка сама по собі є об'єктом вивчення. Також наявною є й екранна втома, адже постійна концентрація на дрібних деталях відеопотоку та

спроби розпізнати артикуляцію звуків через низьку якість зв'язку виснажують нервову систему студента швидше, ніж під час навчання в аудиторії.

Наслідками цього є те, що студенти часто замикаються, вимикають відео, стаючи пасивними слухачами, що майже унеможливорює контроль за засвоєнням української мови. Також через великий обсяг самостійної роботи студенти відкладають складні мовні завдання, що призводить до накопичення навчальних боргів і стресу. Інформаційне перевантаження заважає формуванню цілісної мовної системи, тому що знання залишаються у вигляді окремих зазубрених фраз без розуміння логіки мови.

Для подолання цієї кризи необхідно переходити від «накачування» студента інформацією до мікронавчання (використання коротких відео, невеликих порції лексики) та активного впровадження психологічного розвантаження під час онлайн-занять.

Отже, масова евакуація іноземних студентів за кордон призвела до майже повної втрати мовного середовища. Якщо до війни студенти мали можливість практикувати українську мову в побутових ситуаціях (магазин, транспорт, неформальне спілкування з однолітками), то в умовах навчання з-за кордону реалізація комунікативної функції обмежується, вона використовується лише у формі «викладач – студент», а відсутність щоденної побутової практики сповільнює формування мовленнєвих навичок (говоріння та аудіювання). Ускладнюється й вивчення соціокультурних норм, оскільки іноземні студенти втрачають можливість безпосереднього занурення в культурний контекст, який є необхідною складовою комунікативної компетентності.

Технічні проблеми, що були актуальними і раніше (проблеми з інтернетом), набули системного характеру внаслідок ракетних обстрілів енергетичної інфраструктури. Існує й проблема асинхронності: різниця в часі між студентами, які перебувають у країнах Сходу, та викладачами в Україні, у поєднанні з непередбачуваними вимкненнями електроенергії (у викладача), робить проведення синхронних занять надзвичайно складним.

Потрібно визнати, що проблематика мовної підготовки іноземців в умовах війни виходить далеко за межі традиційних методичних викликів. Якщо раніше основний акцент був на пошуку інтенсивних методів навчання, то тепер фокус має змістився на забезпечення стійкості освітнього процесу та психологічного благополуччя, яке знаходиться під впливом кризової ситуації та релокації.

Вважаємо, що мовна підготовка іноземців у період воєнного стану вимагає застосування моделі адаптивного асинхронного навчання, яка повинна бути психосоціально орієнтованою, віртуально компенсаторною, технологічно гнучкою.

Це дозволить мінімізувати навантаження на когнітивні функції студентів, спричинене дезадаптацією, надасть великий обсяг інтерактивних матеріалів для штучного відтворення мовного середовища (рольові ігри, віртуальні екскурсії, медіаконтент) з метою компенсації втрати реального спілкування зорієнтує процес вивчення української мови на використання асинхронних завдань, які можна виконувати незалежно від часу та наявності стабільного інтернет-з'єднання, що нівелює проблему несинхронності.

Воєнний стан в Україні є критичним фактором, що значно ускладнює мовну підготовку іноземних студентів. Ключові виклики включають психосоціальну дезадаптацію, тотальну втрату мовного середовища та логістичні проблеми синхронного онлайн-навчання. Подолання цих викликів вимагає переходу від традиційних інтенсивних методик до адаптивних, психологічно орієнтованих і технологічно гнучких моделей, здатних забезпечити стійкість навчального процесу.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні та експериментальному впровадженні конкретних методик асинхронного навчання (наприклад, CLIL-моделей) та інтеграції елементів віртуальної комунікації для підвищення когнітивної стійкості іноземних студентів в умовах хронічної непередбачуваності.

Список використаних джерел:

1. Дем'янюк А. А. Особливості викладання української мови як іноземної в умовах дистанційного навчання. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2022. Вип. 16. С. 41-48.
2. Моргунова Н.С. Особливості дистанційного навчання китайських студентів української мови як іноземної: психолого-педагогічний аспект. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 52. Том 2. 2022.С. 24-28.
3. Освіта України в умовах воєнного стану: інноваційні та цифрові рішення : інформ.-аналіт. зб. / М-во освіти і науки України, ДНУ «Ін-т освітньої аналітики». Київ, 2023. 156 с.